

Cambotja prepara el 'Nuremberg asiàtic'

El judici contra les barbaritats dels Khemers Rojos és a punt de passar l'últim tràmit burocràtic per a iniciar-se. Del genocidi asiàtic, però, només se'n podran acusar dues persones, Ta Mok i Kaing Khek Iev 'Dutch'.

Ta Mok és un dels dos únics dirigents khemers que passaran pels tribunals.

L'advocat de Ta Mok, Benson Samay, ha assegurat que el seu client parlarà al judici dels líders occidentals que els van ajudar, com Thatcher, Reagan o Kissinger.

A final de febrer el Parlament de Cambodja haurà de donar el vist-i-plau al judici sobre els khmers rojos, responsables de la mort de més d'un milió i mig de persones durant els cinc anys que van governar el país. El primer ministre, Hun Sen, vol que el procés, el "Nuremberg asiàtic", comenci el 17 d'abril, data del 25 aniversari de l'entrada dels radicals khmers rojos de Pol Pot a Phnom Penh.

Això no obstant, el judici s'obre amb polèmica. Les Nacions Unides s'han negat a donar suport al

procés, perquè consideren que no s'ajusta a les "normes internacionals de justícia". Malgrat les negociacions, que encara no s'han acabat, no s'ha arribat a cap acord sobre la composició del tribunal. Les Nacions Unides exigeixen que la majoria dels jutges siguin estrangers. Una proposta rebutjada per Hun, que vol que predominin els cambotjans. "No podem fer marxa enrere", ha declarat el primer ministre.

A menys de dos mesos del procés, sembla que Cambotja ha convençut Rússia, França i l'Ín-

dia perquè designin jutges. Es tracta d'internacionalitzar un procés que sembla que no podrà tenir l'aval de les Nacions Unides, com desitjava el govern per donar-hi més ressò i legitimitat.

Les organitzacions de drets humans cambotjanes han criticat la forma com s'ha organitzat el judici i la dependència dels jutges del poder. "No ajudarà a portar justícia i pau al poble cambotjà", ha declarat una d'aquestes organitzacions al diari francès *Le Monde*.

La mort de Pol Pot. Alguns polítics crítics del govern destaquen que els principals dirigents no seran jutjats. Pol Pot, conegut pel "Germà número u" durant l'etapa del terror, va morir en estranyes circumstàncies a la selva. Nuon Chea, el segon en la jerarquia comunista; Ieng Sary, el número tres; i Khieu Samphan, el cap de la diplomàcia, viuen tranquil·lament a Phnom Penh i Pailin, sense ser molestats després d'haver desertat de les files dels khmers rojos. Un altre ideòleg del règim de signe maoista, Son Sen, fou assassinat per ordre de Pol Pot, fa dos anys. Ke Pok, comandant d'una regió, s'ha integrat a l'exèrcit.

Els únics dirigents de la Kamputxea Democràtica (1975-79) engarjolats, que esperen judici, són dos destacats torturadors: Ta Mok i i Kaing Khek Iev, anomenat Duch. El primer era conegut pel "Carnisser", i el segon va ser el cap del tenebrós centre d'exter-

mini de Tuol Sleng, S-21, situat a la capital mateix.

Penedit, Duch espera el judici llegint la Bíblia i parlant de Jesús als qui el volen escoltar. En una entrevista a la revista de Hong Kong *Far Eastern Economic Review*, feta l'abril passat, abans de ser capturat, Duch explicava com foren torturats milers de quadres i fins i tot membres del partit comunista a Tuol Sleng, una escola primària convertida en el centre de detenció més important de la Kamputxea Democràtica. De les setze mil persones que van passar per Tuol Sleng, només se'n van salvar set, que es van escapar el gener del 1979 aprofitant que els khmers havien deixat la capital quan hi van entrar els vietnamites.

"Les decisions de matar no venien d'un sol home, de Pol Pot, sinó del comitè central", assegurava Duch, que va reconèixer la seva signatura en algunes de les fitxes que els torturadors feien als detinguts, molts dels quals eren membres del partit acusats de ser agents del Vietnam o de comportament capitalista. El torturador convertit en evangelista també esmentava els set occidentals que van passar per Tuol Sleng: "Nuon Chea va ordenar que els europeus fossin cremats. Recordo l'anglès, que era molt educat", va afegir.

Les restes del que és un dels símbols del règim del terror són ara l'atracció principal dels turistes que visiten Phnom Penh, que hi poden veure les ordenades fitxes dels detinguts, amb foto in-

clusa, i que poden tafanejar entre els instruments i sales de tortura.

El procés arriba ara en el declini dels khmers rojos. Les desercions en massa, la mort de Pol Pot, l'abril del 1998, i les ofensives militars governamentals han reduït la força de la guerrilla maoista a uns centenars d'homes a la frontera amb Tailàndia.

Un règim de terror. El 17 d'abril de 1975 Phnom Penh queia en mans del Partit Comunista de Kamputxea. Milers de combatents, la majoria adolescents, a penes més alts que el fusell AK-47 que duïen penjat, van ocupar les principals avingudes i els edificis més importants mentre eren aplaudits pels cambotjans, cansats dels bombardejaments nord-americans i de la corrupció del règim de Lol Nol.

El desengany va arribar ben aviat. Amb el pretext que la capital seria bombardejada pels enemics, els khmers rojos van obligar la població a evacuar la ciutat, per anar al camp. Començava així un dels èxodes en massa més importants de la història. Centenars de milers de persones van caminar dies i dies fins arribar als districtes rurals on havien de treballar. Saloth Sar, un comunista que s'havia format a França i que era anomenat Pol Pot pels camarades, considerava que els cambotjans de la ciutat s'havien contaminat dels costums occidentals. Per aquest motiu, Angkar, l'organització, val a dir: el Partit Comunista de Kam-

putxea, sospitava de totes les persones que no havien participat en la guerrilla contra el govern de Lol Nol, de fet un titella dels EUA.

Ajudat per una Xina convulsa, en plena revolució cultural, Pol Pot va implantar el comunisme primitiu, que s'havia de construir després d'esborrar tot rastre del passat. Els khmers rojos van arrasar les biblioteques, suprimir la moneda, tancar el correu i prohibir la família. Els nens eren propietat de l'Angkar.

Les ciutats es van buidar. Phnom Penh, segons els pocs occidentals que la van visitar, semblava una ciutat fantasma, habitada només pels dirigents del partit i el cos diplomàtic.

La mortaldat (1,8 milions hi van morir, segons els estudiosos) fou causada per la fam, les dures condicions de treball al camp, les malalties (tan solament era admesa la medicina tradicional) i les execucions. Tot signe de feblesa de classe, com ara rentar-se les mans abans de menjar, dur ulleres o llegir un llibre, era castigat amb la mort. El terror, silencià a Occident, es va acabar, amb l'entrada de les tropes vietnamites, el gener del 1979. Els khmers rojos es van retirar a la frontera amb Tailàndia, on foren sostinguts pel front asiàtic antivietnamita i els Estats Units. A Phnom Penh, s'hi va instal·lar un govern dirigit per Hun Sen, un comandant dels khmers rojos que s'havia escapat al Vietnam.

Antoni Castel

Com aconseguir les pel·lícules d'EL TEMPS

Subscriptors:

- Demanant-les per telèfon al 902 13 10 25 (o al 00 34 963 535 100 des de fora de l'Estat espanyol)

No subscriptors:

- Demanant-les al quiosc
- O bé retallant aquest anunci i enviant-lo a EL TEMPS (Av. Baró de Càrcer, 40. 46001 València) amb les vostres dades (nom, adreça i telèfon)

Preu: 800 ptes. per vídeo +375 ptes. de despeses de lliurament

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Consell de Mallorca
Cultura i patrimoni

LAUREN
VIDEO HOGAR*

EL TEMPS
15